

Στη μνήμη του Μωυσή Γιουσουρούμ, μιας εμβληματικής φυσιογνωμίας του Ελληνικού Εβραϊσμού, που απεβίωσε στην Αθήνα στις 26.11.2018, ?????????????? ?? ???????? ????? ?? ??? ???????? ??????? ??? ?? ??? ??? ?? ?? ?????????? ??? ???? ??????????? ??? ???????????? ??????? ??. ??????? ?? 2011 ??? ?? ????????? «????» ??? ???????????? ?????????? ??????.

?????? ???????????: ????? ????????? ??? ????? ??????? – ?? ????? ????????? ??? ????? ??????

Στη γειτονιά του Ψειρή και το Μοναστηράκι στην Αθήνα, υπάρχει ένας μεγάλος αριθμός παλαιοπωλείων. Ένα όνομα εβραϊκό, το επίθετο του Μποχώρ Ισαάκ Γιουσουρούμ, που άνοιξε το πρώτο παλαιοπωλείο εκεί, σηματοδότησε την περιοχή και ολόκληρη την πόλη. Τα καταστήματα του είδους πλήθυναν, η αγορά στο Μοναστηράκι κυριαρχεί στο κέντρο της Αθήνας, και ο Ελία Γιουσουρούμ εκλέγεται πρώτος Πρόεδρος του συνδικάτου Παλαιοπωλών.
Ήταν ένα Σάββατο πρωινό του Μάη, στη Συναγωγή στην Αθήνα, που βλέπω ένα ψηλό ηλικιωμένο κύριο με μουστάκι, γύρω στα -90 θάταν, και πλησιάζω για να τον γνωρίσω.

Του λέω το όνομα μου. Γνώριζα καλά τον παππού σου, μου απαντάει, το Βίκτωρα Ελιέζερ. Ήταν φίλος με τον πατέρα μου. Είμαι ο Μωυσής Γιουσουρούμ, τι μου θυμίζεις τώρα;;;

Μια ιστορία άγνωστη, μια συναρπαστική περιπέτεια, αρχίζει να αποκαλύπτεται
- Θα έρθω ένα απόγευμα, να τα πούμε από κοντά, διακόπτω την αφήγηση του, κάθε ζωντανή μαρτυρία είναι πτυχή της ιστορίας, που θέλω να καταγράψω για να διαβάσουν οι αναγνώστες του Αλεφ.

Λίγες μέρες αργότερα, μιλάω με το Βίκτωρα τον Ασσέρ και του περιγράφω τον διάλογο.

- Ηταν ο οδοντίατρος μου, είχε το ιατρείο του στην οδό Ρόμβης. Θέλω να πάμε μαζί, ήταν φίλος του πατέρα μου, θα είναι μια πολύ ενδιαφέρουσα συνάντηση.

Πέμπτη 23 Μαΐου 2011. Στις 17.30 ακριβώς κτυπάμε το κουδούνι του διαμερίσματος του Μωυσή Γιουσουρούμ στο Φάληρο. Μας υποδέχεται φορώντας μια βερμούδα και ένα πουκάμισο, στο σαλόνι, σε ένα χώρο που δέσποζαν

Phoca PDF

φωτογραφίες, πίνακες, κειμήλια, έπαινοι και παράσημα. Η απλότητα του ανθρώπου ανάμεσα στο μεγαλείο της ιστορίας του!
- Εδώ είναι ο παππούς μου ο Μπεχώρ, ήταν ράφτης, το 1863 άνοιξε ένα μικρό μαγαζί στο Μοναστηράκι... και εδώ ο πατέρας μου ο Νώε Γιουσουρούμ και η μητέρα μου Μαζαλτώβ. Ήμασταν 6 αδέλφια: Ο Ισαάκ, ο Λεών, ο Μωυσής, ο Ιάκωβος, η Τζόγια και η Στερίνα.

Ο κ. Μωυσής ανοίγει το συρτάρι ενός παραδοσιακού ξύλινου σεκρετέρ, μας δείχνει φωτογραφίες και μας ταξιδεύει στις αρχές του εικοστού αιώνα:

"Ο πατέρας μου άνοιξε ένα μαγαζί στην οδό Ερμού 84-86, μαζί με το συνεταίρο του το Σπύρο Κουρούση. Ήταν παλιοί στάβλοι του Βασιλιά... μετά τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο συγκέντρωνε στρατιωτικά είδη από όλη την Μεσόγειο, ταξίδευε παντού, βαποριές ολόκληρες, από γαλότσες και παγούρια μέχρι φτιάρια και κασμάδες...- η φωνή του κ. Μωυσή τρέμει – ο πατέρας μου έλεγε «πρώτα να αγαπάτε το Θεό, μετά το Βασιλιά και μετά την οικογένεια», ήταν όμως πιστός Εβραίος. Κάθε Παρασκευή βράδυ, ανελλιπώς, όλη η οικογένεια καθόταν στο τραπέζι για το κιντούς, δεν ήταν θρησκευόμενος αλλά αγαπούσε την Κοινότητα και μέλημα του ήταν η φροντίδα του νεκροταφείου και η βοήθεια στους περιθαλπόμενους. Από αυτόν κληρονόμησα την αγάπη για τον Εβραϊσμό, ότι προσφέρω είναι στη μνήμη του και η κληρονομιά μου στις επόμενες γενιές είναι: Να είστε περήφανοι που είστε Εβραίοι.
« Το 1938 έπαιζα τερματοφύλακας στην εβραϊκή ομάδα που είχαμε δημιουργήσει με τους Ησαΐα, Γαβριηλίδη, Γιάχνη, Κοέν και άλλους...»

Ο πόλεμος...

Το ταξίδι στο χρόνο συνεχίζεται... «Στον Ελληνο-ιταλικό πόλεμο εγγράφηκα στο Ερυθρό Σταυρό ως ειδικευόμενος ναρκωτής και δεν θέλω να περιγράψω τι είδαν τα μάτια μου, διηγείται ο Μωυσής Γιουσουρούμ, και μετά μαζί με τον αδελφό μου Ιάκωβο, φύγαμε με προορισμό τη Κρήτη. Γερμανικά στούκας βομβαρδίζουν το πλοιάριο και βρεθήκαμε στη Κύθνο. Κάναμε οκτώ μέρες με βάρκα για να φθάσουμε στο Ηράκλειο. Ξεκίνησε η μάχη της Κρήτης και ο ανελέητος βομβαρδισμός του νησιού. Πήγα στο νοσοκομείο και βρήκα το γιατρό Κασάπη για να βοηθήσω στην περίθαλψη των τραυματιών. Ούτε θυμάμαι πόσα μερόνυκτα είχα να κοιμηθώ... αργότερα μου ανέθεσε τη νοσηλεία 20 Γερμανών τραυματιών... Είχα περιβραχιόνιο υγειονομικού, όταν μπήκαν οι Γερμανοί πήρα τα βουνά της Κρήτης... είχαμε ψεύτικα ονόματα και μέσω του γιατρού Κασάπη πήραμε άδεια από τους Γερμανούς και γυρίσαμε στην Αθήνα. Είχαμε οργανωθεί στο ΕΑΜ, με επικεφαλής τον Δανιήλ Αλχανάτη, η αντίσταση είχε ξεκινήσει και ήρθαν τα νέα για το διωγμό των Εβραίων...»

Η σωτηρία...

«Αρχικά μας φιλοξένησε η οικογένεια Παπαμανωλόπουλου, στο Βοτανικό. Εγώ με τον Ιάκωβο πήγαμε στο βουνό. Ο πατέρας με την υπόλοιπη οικογένεια κρύφτηκαν αργότερα στην οικογένεια Τραβασάρου στη Ν. Ιωνία και στη Ν. Φιλαδέλφεια. Θα σας πω ένα περιστατικό. Το κρέας τότε ήταν είδος πολυτελείας, ο πατέρας μου θέλοντας να ευχαριστήσει την οικογένεια που τους φιλοξενούσε βρήκε ένα χασάπη

Phoca PDF

στη Ν. Ιωνία, τον Ιωάννη Φοίκα και του ζητάει κρέας. Ο χασάπης του υπόσχεται ότι την επόμενη μέρα θα του είχε βρει κρέας. Και πράγματι την επόμενη μέρα ο πατέρας μου, ξανά στο χασάπικο. «Πως σε λένε», τον ρωτάει ο χασάπης, «Κουρούσης» απαντάει ο πατέρας μου. «Δεν σε λένε Κουρούση, σε λένε Νώε», - ο Μωυσής Γιουσουρούμ δακρύζει -, «και σε θυμάμαι, όταν δούλευα παραπαίδι σε κρεοπωλείο της κεντρικής αγοράς, ερχόσουν και μου έδινες πουρμπουάρ. Αν έχεις κάποιο κορίτσι να μου το φέρεις να το κρύψω». Για έξη μήνες έμεινε εκεί η αδελφή μου η Στερίνα Γιουσουρούμ και σώθηκε.

Ο Μωυσής Γιουσουρούμ θυμάται: «όταν οι Γερμανοί πρόσταξαν να μαζευτούν οι Εβραίοι στη συναγωγή, με βρήκε κάποια κυρία Λεβή και μου έδωσε κάτι βιβλία και τρία σιφρέϊ τορά. Πάρτα και κρύψτα, μου είπε. Τα πήγα στη Μητρόπολη, ζήτησα το Δεσπότη αλλά δεν ήταν εκεί. Οι άλλοι αρνήθηκαν να τα πάρουν. Πήρα λοιπόν ένα βαρέλι, έβαλα μέσα τα ιερά και το έθαψα στην αυλή του σπιτιού μας στην οδό Ηρακλειδών».

? ?????????...

«Στην Πάρνηθα μάθαμε να πιάνουμε όπλα, μετά φύγαμε για την Αμφισσα. Με τα πόδια ανεβήκαμε στο Παρνασσό, μαζί με τον Μανώλη τον Αρούχ, μετά στο Καρπενήσι και μετά στη Κόρινθο. Στο Φενεό και στη Γκούρα συνάντησα τον Αλτσέχ και έναν Κοέν από τα Γιάννενα. Στις διαδρομές αυτές συνάντησα και τον Σαλβατώρ Μπακώλα και τον Απόστολο Σάντα... Μετά παίρνω εντολή να περάσω ένα μήνυμα στις δυνάμεις στη Τρίπολη. Περπάταγα μέρα και νύκτα, εκεί συναντώ τον Γιουζέπο Μιζραχή. Μετά έγινα φρούραρχος του ΕΑΜ στη Ζαρούχλα και μετά στα Τρίκαλα Κορινθίας, στη Λυκοποριά και στην Περιστέρα.

Μια μέρα εκεί που έλεγχα τα περάσματα, έρχεται ένας τύπος και μου ζητάει να περάσει τη πραμάτεια του. «Ποιος είσαι εσύ» τον ρωτάω, «είμαι φίλος του Παπαμανωλόπουλου και κρύβω την αδελφή σου τη Τζόγια», μου λέει, και έτσι έμαθα για τη τύχη της αδελφής μου.

Στο Πιτσά, στην Πελοπόννησο, έρχεται ένας σύντροφος και μου δείχνει μια γυναίκα. «Πιάσαμε λαβράκι», μου λέει, «στη μέση της φοράει μια ζώνη με λίρες». «Πως σε λένε», την ρωτάω, « Ελπίδα» μου απαντάει, «είσαι παντρεμένη;» , «ναι» μου λέει, «με τον Σόλων». Την κοιτάω στα μάτια, την ρωτάω, «μωρέ μήπως τον λένε Σολομών». «Όχι» μου απαντάει έντρομη. «Ακου να δεις» της λέω, είμαι και εγώ Εβραίος, της δίνω ένα σημείωμα για να φτάσει ασφαλής στον Πύργο. Η Ελπίδα ήταν η Ελβίρα Σασσών.

Στη Κόρινθο, φύλαγα στο παλιό Δικαστικό μέγαρο, όταν είδα μια απελπισμένη γυναίκα με δυο μικρά κοριτσάκια, να γυρνούν καταπονημένα. Τις πήρα και τις έβαλα κάπου να κοιμηθούν με ασφάλεια για να μην τις πειράξει κανείς. Η γυναίκα ήταν η κυρία Ερλιχ με τις δύο κόρες της.

? ???????????...

Ο χρόνος κυλάει, ο Μωυσής Γιουσουρούμ δεν κουράζεται, στο πρόσωπο του σα να

Phoca PDF

ζωγραφίζεται μια ικανοποίηση, μια γαλήνη, σα να θέλει να προλάβει να τα πει όλα, όσα θυμάται ... δεν θέλει να ξεχάσει!

« Όταν έφυγαν οι Γερμανοί, προσπαθήσαμε να γυρίσουμε στο σπίτι μας. Οι Χίτες, (οι χωροφύλακες της εποχής που πολλοί από αυτούς ήταν συνεργάτες των Γερμανών), είχαν επιτάξει το σπίτι μας, και πήγαμε στα Δικαστήρια για να το πάρουμε πίσω. Οι Χίτες συλλαμβάνουν τον αδελφό μου τον Λέων, που πολέμησε στην Αλβανία, επειδή ο Ιάκωβος και εγώ ήμασταν αντάρτες. Μαζί με τον Λέων πιάνουν και τους Ασσεραίους,. τον Σολομών Ασσέρ και τους δυο γιούς του Ααρών και Δαβίδ. Αυτούς όμως τους πιάσανε επειδή πετάγανε σαΐτες και χαρταετούς. Παράνομη συμπεριφορά. Τους στείλανε όλους μαζί στο στρατόπεδο Ελ-Ντάμπα, στην Αίγυπτο.

Ο Βίκτωρ δίπλα μου χαμογελάει αμήχανα, «σαΐτες και χαρταετούς» ο παππούς του, ο θείος του και ο πατέρας του;;;; Έτσι να το γράψω, τον ρωτάω με διακριτικότητα , «έτσι», μου απαντάει, διατηρώντας το χαμόγελο του.

«Πως είναι δυνατόν, ρωτάω τον κ. Γιουσουρούμ, από τη μια ο πατέρας σας να σας δίδασκε «αγάπη στο Βασιλιά» και εσείς στη διάρκεια του εμφυλίου, να υπηρετείτε το ΕΑΜ;».

«Να σας πω, εγώ τον πατέρα μου τον σεβόμουν βαθειά, άλλωστε ότι κάνω το κάνω στην μνήμη του, αλλά είχαμε ιδεολογικές διαφορές. Εκείνος ήταν βαμμένος βασιλικός, εγώ ψήφιζα Κ.Κ.Ε. Σχεδόν δέκα χρόνια ήμουν στα όπλα, από το 1947 έως το 1950 υπηρέτησα στον ελληνικό στρατό».

«Μετανιώσατε για κάτι στη ζωή σας;»

«Δεν μετάνιωσα, ήμουν συνεπής και υπεύθυνος. Είμαι περήφανος που έκανα το καθήκον μου σαν Έλληνας και σαν άνθρωπος».

Ετοιμαζόμαστε να σηκωθούμε για να αποχαιρετήσουμε τον συνομιλητή μας, «δεν τελειώσαμε» μας λέει, «έχω άλλα δύο περιστατικά να σας πω». Η βιντεοκάμερα ανοίγει ξανά, βγάζω το μπλοκ από τη τσάντα για να κρατήσω εκ νέου σημειώσεις.

«Το 1948 υπηρετούσα στα Καμμένα Βούρλα και με φωνάζει ο Διοικητής μου ο Ιωάννης Δασκαλόπουλος: «Συγχαρητήρια για την ίδρυση του κράτους του Ισραήλ. Θα πρέπει να μας κεράσεις». Ένοιωσα, τόσο περήφανος... πήγα και παρήγγειλα 50 κουραμπιέδες από το ζαχαροπλαστείο του Μπούσιου και τους έστειλα στο στρατόπεδο, να φάνε οι φαντάροι, χωρίς το όνομα μου. Μόνο ο Διοικητής κατάλαβε πως ήμουν εγώ, και αφού με ευχαρίστησε, μου ευχήθηκε και πάλι ότι καλύτερο για το νεοσύστατο εβραϊκό κράτος».

«Θυμάστε το τενεκέ που είχα θάψει με τα τρία σιφρέϊ Τορά στα θεμέλια του σπιτιού μας; Όταν λοιπόν οι Γερμανοί εγκατέλειψαν την Αθήνα, πήγα και βρήκα το Ραββίνο Μπαρζιλάϊ, και του παρέδωσα τα ιερά. Η πρώτη μετακατοχική λειτουργία στη συναγωγή της Αθήνας έγινε με τα ιερά σεφαρίμ που είχα κρύψει. Μετά βρήκα και τον Πρόεδρο Ζαχαρία Βιτάλ, του είπα ότι είμαι οδοντίατρος. Τρία πρωινά την

Phoca PDF

εβδομάδα, ερχόμουν στο οδοντιατρείο της Κοινότητας και παρείχα εθελοντικά τις υπηρεσίες μου στους κατατρεγμένους ομοθρήσκους μας».

Ένα δάκρυ κυλάει στα μάτια του Μωυσή Γιουσουρούμ, σηκωνόμαστε από τον καναπέ, του σφίγγουμε το χέρι, και τον ευχαριστούμε για ότι έχει κάνει για την Ελλάδα και για τον Εβραϊσμό.

«Αλεφ», Τεύχος 40, Ιούλιος-Αύγουστος 2011

Phoca PDF